

Gjørdust Føroyar sum land ríkari av eini mono-sentralisering

JÓGVAN VIÐ
KELDU

www.keldu.com

Almennu lönirnar hækkaðar við 800 mió 2000-2007. Fiskaíðnaður, fiskiskapur, skipasmiðju- og annar ídnaður, kryvji- og alivinnan við bert stívliga 280 mió. krónum, og almenna ónøgðin ongantið størri enn nú

Seinastu 100 árin er sentralisering móti størpláss-um farin fram.

Londini uttanum okkum eru so fjølment, at her hevur borið til at miðsavna í fleiri

størri øki ella regiónir, tí hava hesi klárað at varðveitt dynamikkinn og samstundis givið ávísar kapping, nakað sum tíverri ikki er komið til sjóndar í Føroyum.

Her tók sentraliseringin dik á seg eftir krígsløk, men gjørdist í høvuðsheit-um, sum tíðin leið, ein almenn sentralisering bert inn móti høvuðsstaðnum og sostatt ein mono-sentralisering, har tænastu-fyrirtekur vuku fram uttan-um tað almenna.

Í øllum øðrum plássum í Føroyum hava verið kon-junktursveiggj, tí her bert hevur verið talan um vinnu-fyrirtekur og íverksetan av vinnufyrirtekum.

Íverksetarar úti um landið

Í áhugaverda bókaverki-num, “Sáðan skabtes Danmarks virksomheder” sæst greitt, at nógvar fær flestu fyrirtekurnar, 70 til 80 prosent eru skaptar í økjum úti um landið. Onkrar teirra hava tó sum frá líðið flutt til Keyp-mannahavnar, tí har liggja almennu stovnarnir og tí fæst lættari samskipti við hesar. Men flestu teirra liggja kortini framvegis t.d. í Jyllandi og á Fyn á størri og fjølbygðum økjum.

Ikki er so í Føroyum. Sentraliseringin hevur virkað í nógvar størri mun til høvuðsstaðin – ein mono-

sentralisering - hetta hevur havt onkrar fyrimunir, men í flestu førum vansar, sum hava ført til at føroyska samfelagið er vorið eitt minni dynamiskt “krevjara-land” har fólkið krevur pening og miðlar úr lands-kassanum heldur enn at vera skapandi íverksetarar.

Kórið av krevjandi fólki er stórliga økt seinastu árin og ikki minst, nú síðani figgjarlógin fyri 2009 fyrilá.

Ónøgðin økt við øktum almennum lønarútreiðslum

Almennu lønarútreiðslur-nar eru øktar við 800 mió. krónum frá 2000 til 2007 og fiskiskapur, fiskiídnað-

ur, ali- og kryvjivinnan, skipasmiðju- og annar ídnaður tilsamans eru bert øktar við 284 mió. krónum í sama tíðarskeiði ella við triðingi.

- Hvagar eru vit so komin?

Vit hava eitt Landssjúkra-hús í kaos og ilt at fáa læknar, eldrapolitikkurin er í stórum trupulleikum, mentanin í fríum falli, Fróðskaparsetrið í lasum, kringvarpsmstøður út av lagi, fólk við høgum krøvum til tað almenna kvíða fyri at koma heim-aftur til hetta “tilafts-komna” landið, men koma tey, skulu tey á almenna lønarkassan, verður sagt,

matstovur í høvuðsstaðnum krevja at sleppa undan gjøldum til landskassan etc. etc.

Listin av krøvum til almenna kassan og til totalu frumskapandi vinnuna er endaleyst.

Mono-sentralistisku dreymarnir um nýmótans samfelagið hildu ikki!

Hinvegin hevur víst seg, at almenni loftmiðilin herjar uttan íhald á fríu vinnuna!

Tí er spurningurin, og hann verður helst ósvar-aður: “Gjørdust Føroyar sum land ríkari av eini mono-sentralisering?”

Ein annar sannleiki um realkredittlán

MARNER
JACOBSEN

forstjóri í Eik Banka

Realkredittlán frá Eik hava fleiri fyrimunir, enn Dimmalætting nevnið í síni greinarøð. Kundar við realkredittláni hava leingi havt væl biligari rentu enn kundar við vanligum sethúsálánum. Í summum førum útvega hesi lán Eik atgongd til kapital, ið síðani aftur fer í umfar í Føroyum. Meðan alt fleiri bankar eru noyddir at venda kund-um í hurðini, ber fram-vegis til at fáa realkreditt-figgjng í Eik, um kreditt-virðið annars er í lagi

Í Dimmalætting 14. og 15. januar er ein greinarøð, ið snýr seg um realkreditt-lánini hjá Eik Banka. Tí hesar viðmerkingar.

Tørvur kundans er grundarlagið

Lat meg beinanvegin undir-strika, at bankin leggur seg eftir at veita eina heiður-liga og ærliga ráðgeving. Okkara kundaráðgevarar vita – og hava fingið undir-vísing í – at veruligi tørvur kundans er útgangsstøðið fyri allari ráðgeving. Til eina og hvørja tíð er tað kundin, ið tekur avgerð-um, hvørt hann vil hava eina tænastu.

Hetta merkir m.a., at so-

nevnda “kanónsølu” vilja vit ikki hava í okkara banka.

Ongin banki kann loyva sær at trýsta ávís produkt yvir á kundarnar, tí so rýma kundarnir sjálvandi. Hetta er eisini í stríð við grundleggjandi bankasið.

Hinvegin skal bankin sjálvandi vinna pening uppá sitt virksema og sína ráðgev-ing. Hetta er sum vera man grundleggjandi í øllum bankavirksemi og vinnu-ligum virksema annars.

Røsk starvsfólk fáa eyka viðurkenning

Í Eik fáa kundaráðgevarar avriksløn. Tað merkir, at kundaráðgevarar fáa eitt sindur meira í sín part, um teir náa sett mál. Harum-framt skipa vit av og á fyri innanhýsis sölukappingum, har kundaráðgevarar kunnu vinna eitthvørt. Tað kann vera ein flogferðaseðil ella ein góður biti á einari matstovu e.l.

Hetta er góð og sunn starvsfólkarøkt. Avriksløn og sölukappingar eru avmarkaðar og eru mest av øllum við til at motivera starvsfólkini í dagliga arbeiðinum.

Eik Banki er einasti pen-ingastovnurin í Føroyum, ið veitir Realkredittlán. Henda tænasta er lutfalls-liga nýggj fyri okkara kund-ar, og tað krevur munandi meira vitan, orku og nær-lagni hjá okkara kundaráð-gevum at greiða kundunum frá um møguleikarnar við

realkreditti, í mun til at vísa kundunum á eitt av gomlu sethúsálánum. Í allar flestu førdum er realkredittur betra valið. Tí er náttúrligt at eggja kunda-ráðgevunum til at greiða kundunum frá um real-kreditt.

Hinvegin, so royna vit at tryggja, at avriksskipan og sölukappingar ikki sleppa at skeikla ta góðu og grund-leggjandi kundaráðgeving-ina, m.a. við hollari útbúgv-ing og við at skjalfesta ta ráðgeving, ið fer fram. Har-til kemur, at talan er um eitt varandi kundasamband; kundaráðgevin skal mæta kundunum aftur, og hevur tí ein sjálvstøðugan áhuga í, at ráðgevingin er røtt og góð.

Eik hevur kunnað um avriksløn

Longu fyri einum lítlum ári síðani upplýsti Eik al-ment um sína avriksløn-arskipan í ársfrágreiðing sínari fyri 2007. Henda frá-greiðing er børsfráboðað og er eisini til taks á heima-síðu bankans.

Hinvegin mugu vit taka í egnan barm, tá tað kemur til sölubonus; her áttu vit helst at havt kunnað betri, eins og nýggja kunngerðin um góðan bankasið frá 3. oktober 2008 ásetur. Vit hava tí nú, – í tráð við góð-an bankasið – lagt eina kunning á heimasíðu okk-ara um hetta. Vit fara har-umframt at vita, um vit sum heild kunnu styrkja

kunningina í tráð við nýggju kunngerðina um góðan bankasið.

Stórir fyrimunir við realkreditt

Dimmalætting nevnið tí-verri ikki, at realkredittlán leingi hava havt eina rætti-liga nógvar biligari rentu enn vanlig bústaðalán. Harvið er fyrst og fremst talan um eitt gott og kappingarført produkt fyri kundarnar.

Í skrivandi løtu er rentan á RTL1-realkredittlánunum heili 1,71 prosentstig lægri enn á 1. veðrættarlánunum. Tað er ein fyrimunur fyri kundarnar.

Realkreditt minkar um rentuváðan

Nevnt verður dømi, har fólk, ið hava biðið um ein skáa, eru komin út aftur við einum realkredittláni, har tey samanlagt koma at rinda meira aftur.

Her mugu vit minnst til, at ein skái eisini merkir, at ein kemur at rinda meira aftur, tí eisini eitt av gomlu sethúsálánum rentar, hóast tað ikki verður goldið niður!

Fyri tað næsta ber ikki til frammanundan at siga, at viðkomandi kemur at rinda meira aftur enn við einum av gomlu sethúsálánum. Tað veldst um rentugongdina!

Heimurin hevur ongantið upplivað, at rentan hevur verið óbroytt í eitt 20 ella 30 ára skeið, sum tað tekur at rinda aftur eitt sethúsa-

lán! Fært tú eitt av gomlu sethúsálánum, meðan rentan er 5%, og rentan síðani økst til 10%, so rindar tú munandi meira aftur, enn tú hevði ætlað. Hinvegin, fellur rentan, so rindar tú minni aftur. Tað er lántakarin, ið ber váðan í hesum føri. Tí skal hann eisini hava nakað at standa ímóti við fyri at hava hetta slagið av lánum.

Við einum realkredittláni til fasta rentu veit lántakar-in við vissu, hvussu nógvar hann skal gjalda, uttan mun til hvussu rentan ann-ars háttar sær. Lántakarin hevur soleiðis ongan rentu-váða. Hetta er ein orsök til, at fólk, ið ikki hava so nógvar at standa ímóti við, ofta við fyrimuni kunnu fáa eitt realkredittlán, tí tað minkar um váðan hjá húsarhaldinum.

Millum realkredittlánini við fastari rentu og gomlu sethúsálánini hava vit har-til rentutillagingarlánini, -eitt slag av realkredittlán-um, har rentan er fäst í eitt styttri tíðarskeið, millum 1 til 10 ár. Hesi lánini líkjast meira gomlu sethúsáláni-num við skiftandi rentu, men rentan hjá kundunum er bara lægri.

Eik veitir trygd fyri øllum realkredittlánunum

Dimmalætting fær tað til at vera illgrunasamt, at real-kreditt ikki bert er ein fyrimunur fyri kundarnar men eisini fyri Eik Banka,

og at Eik fær atgongd til gjaldføri umvegis real-kredittlánini.

Í grundini er hetta ein vinn-vinn-støða, og tað er positivt: Kundin fær atgongd til eitt betri lán. Eik fær atgongd til gjald-føri. Og gjaldførið kemur út í umfar í føroyska samfelagnum.

Í einari figgjarliga trong-ari tíð, har peningastovnar sum heild eru sera aftur-haldandi við at veita lán til bústaðabygging, veitir Eik framvegis lán til kundar, ið hava kredittvirðið í lagi. Hetta er sera positivt og er við til at tryggja, at sam-felagshjólini í Føroyum halda fram at mala.

Teir kundar ið leggja um til realkredittlán eru eins góðir kundar og aðrir kundar. Eik veitir trygd fyri øllum realkredittlánunum og tí er talan um eina mis-skiljing, at pástanda at Eik við realkredittláni roynir at sleppa av við kundar.

Á heimasíðu bankans – www.eik.fo – eru fleiri upplýsingar um real-kredittlán.

Vónandi skapa hesar viðmerkingar eina frægari javnvág í greinarøðina hjá Dimmalætting.

Spurningur til Jákup Mikkelsen um Ellis- og Røktarheimið í Vági

INGEBORG
GODTFRED

Í Útvarpi Føroya í dag á miðdegi segði formaðurin í Trivnaðarnevndini Jákup Mikkelsen, at byrjað var at byggja Ellis- og Røktar-heim suðuri í Vági. So

seint sum í fyrradagin settu vit okkum í samband við borgarstjóran í Vági fyri at fregna um, nær Ellis- og Røktarheimið í Vági verður tikið í brúk.

Borgarstjórin hevði einki boð upp á hetta, tí einki er avgjort í hesum máli, men vónaði, at avgerð verður tikin áðrenn 1. mars 2009. Okkum kunnugt er

framvegis bert eitt stórt hol vesturi við vatnið, sum hevur skapt manga øsing millum fólk.

Eg fari við hesum at spyrja Jákup Mikkelsen,

nær arbeiðið, sum hann segði frá í dag, er byrjað.